

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Гончарук Владислава Ігорівна

СОЦІЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА МЕСЕНДЖЕРИ ЯК ЦИФРОВІ ОБ'ЄКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ЗЛОЧИНАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВЕРБУВАННЯМ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЄЮ ОСІБ.....636

Дрига Єлизавета Вадимівна

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ «ЧОРНОГО РИНКУ» ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....638

Єрофеева Ольга Сергіївна

ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАВОЛОДІННЯМ СПАДКОВИМ МАЙНОМ.....641

Загородній Андрій Ігорович

ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА ДЛЯ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ СЛІДЧОГО, ОПЕРАТИВНОГО ПРАЦІВНИКА ТА ЕКСПЕРТА.....643

Зозола Юлія Анатоліївна

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦІВ, ПРИЧЕТНИХ ДО ВЧИНЕННЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....646

Кіліміченко Сергій Олегович

ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....648

Кіліміченко Христина Юріївна

ВИКОРИСТАННЯ ЕМОЦІЙНИХ ЧИННИКІВ І СІМЕЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПІД ЧАС ДОПИТУ ЖІНОК, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ДОПУСТИМИЙ ТАКТИЧНИЙ ПРИЙОМ ЧИ ЗАБОРОНЕНИЙ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....651

Ляховецький Сергій Олександрович

ДО ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА.....654

Манжос Кирило Олегович

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ656

Мунтяну Юліан Іванович

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТИПОВИХ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ.....658

Паламарчук Олексій Олександрович

ЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГУРУПОВАВАННЯМИ.....661

Радецький Сергій Віталійович

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....664

Стародубов Олександр Сергійович

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗОВОЇ ЗАВЕРШЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....667

Черниш Юрій Петрович

ДО ПОНЯТТЯ СУТНОСТІ СЛІДЧОЇ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ.....670

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ.....675

Ляховецький Сергій Олександрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології,*

ДО ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

Проблематика визначення змісту та меж застосування спеціальних знань під час розслідування доведення до самогубства набуває особливої актуальності в умовах ускладнення кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, трансформації форм психічного впливу та поширення новітніх комунікаційних технологій, що можуть виступати інструментом протиправного впливу на потерпілих. Зазначене кримінальне правопорушення характеризується високим рівнем латентності, складністю доказування причинно-наслідкового зв'язку між діями винної особи та суїцидальним актом, а також необхідністю глибокого дослідження психічного стану потерпілого, що обумовлює потребу в активному залученні спеціальних знань.

У криміналістичній науці під спеціальними знаннями традиційно розуміють систему наукових, технічних, мистецьких чи інших професійних знань, що не є загальновідомими та використовуються суб'єктами кримінального провадження для встановлення обставин, які мають значення для розслідування. При цьому особливість розслідування доведення до самогубства полягає у тому, що такі знання охоплюють не лише класичні криміналістичні чи судово-медичні аспекти, але й значною мірою належать до сфери психології, психіатрії, соціології, лінгвістики та цифрової аналітики.

Зміст спеціальних знань у зазначеній категорії кримінальних проваджень доцільно розглядати як комплексну міждисциплінарну систему, що включає декілька взаємопов'язаних блоків. По-перше, це судово-медичні знання, які дозволяють встановити безпосередню причину смерті, механізм її настання, а також виключити або підтвердити наявність ознак насильницького впливу. Важливого значення набуває диференціація самогубства від інсценованого позбавлення життя, що потребує застосування спеціальних методик дослідження трупа, місця події, слідів та обстановки.

По-друге, ключову роль відіграють судово-психологічні та психіатричні знання, спрямовані на реконструкцію психоемоційного стану потерпілого перед вчиненням суїциду. Йдеться про визначення наявності депресивних розладів, суїцидальних тенденцій, психологічної залежності від інших осіб, а також встановлення фактів систематичного приниження, шантажу, погроз або іншого психічного насильства. У цьому контексті особливої ваги набуває проведення комплексних судово-психологічних експертиз, які дозволяють оцінити ступінь впливу дій підозрюваного на формування у потерпілого наміру вчинити самогубство.

По-третє, значущим є блок криміналістичних знань, що забезпечують виявлення, фіксацію, вилучення та дослідження доказової інформації. У проваджен-

нях про доведення до самогубства важливу роль відіграє аналіз слідів психічного впливу, які можуть бути зафіксовані у вигляді листування, аудіо- та відеозаписів, щоденників, передсмертних записок тощо [1]. Застосування криміналістичних методик дозволяє встановити системність та інтенсивність впливу, а також ідентифікувати осіб, причетних до такого впливу.

Окрему групу становлять спеціальні знання у сфері цифрової криміналістики, що набувають особливої актуальності у зв'язку з поширенням кіберпростору як середовища вчинення психологічного тиску. Аналіз електронних комунікацій, соціальних мереж, месенджерів дозволяє виявити факти кібербулінгу, шантажу, маніпуляцій, участі у так званих суїцидальних групах або іграх, що можуть виступати фактором доведення до самогубства. У цьому випадку спеціальні знання включають не лише технічні аспекти відновлення та аналізу цифрових даних, але й інтерпретацію змісту комунікацій з урахуванням психологічного контексту.

Не менш важливими є спеціальні лінгвістичні знання, що застосовуються при дослідженні текстових матеріалів. Судово-лінгвістичні експертизи дозволяють встановити авторство повідомлень, виявити ознаки психологічного впливу, приховані смисли, маніпулятивні конструкції, а також визначити спрямованість висловлювань на приниження, залякування або підбурювання до самогубства.

Слід також враховувати соціально-психологічний аспект спеціальних знань, який пов'язаний з аналізом соціального оточення потерпілого, його статусу, міжособистісних відносин, умов життя та діяльності. Такий аналіз дозволяє встановити фактори ризику, що сприяли формуванню суїцидальної поведінки, а також визначити роль конкретних осіб у цьому процесі.

Застосування спеціальних знань у розслідуванні доведення до самогубства здійснюється у різних процесуальних та непроцесуальних формах. До процесуальних форм належать призначення та проведення судових експертиз, участь спеціаліста у проведенні слідчих дій, надання висновків експертів. Непроцесуальні форми включають консультації фахівців, залучення їх до підготовки та планування розслідування, використання спеціальних методик аналізу інформації.

Водночас особливу увагу слід приділити питанню меж використання спеціальних знань. Недопустимим є підміна процесу доказування висновками експертів або перекладання на них функцій слідчого. Спеціальні знання повинні використовуватися як допоміжний інструмент для встановлення фактичних обставин, а остаточна оцінка доказів залишається за суб'єктом кримінального провадження [2].

У контексті розслідування доведення до самогубства важливим є також питання комплексності застосування спеціальних знань. Оскільки жодна окрема галузь знань не може повністю охопити всі аспекти цього правопорушення, необхідним є проведення комплексних експертиз, що поєднують можливості різних наук. Такий підхід забезпечує більш повне та об'єктивне дослідження об-

ставин провадження, дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки та підвищує ефективність доказування.

Отже, спеціальні знання у розслідуванні доведення до самогубства слід розглядати як інтегровану систему міждисциплінарних знань, що забезпечують встановлення фактичних обставин кримінального правопорушення, зокрема причин смерті, психічного стану потерпілого, характеру та інтенсивності впливу на нього з боку інших осіб, а також механізмів формування суїцидальної поведінки. Їх ефективне використання є необхідною умовою повного, всебічного та об'єктивного розслідування, що, у свою чергу, сприяє забезпеченню принципів законності, справедливості та невідворотності кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Ківалов С. В., Алєнін Ю. П., Тищенко В. В. Розслідування злочинів проти особи: керівництво для слідчих. відп. ред. : С. В. Ківалов, Є. Л. Стрельцов. Одеса: Юридична література, 2014. 208 с.

2. Керик Л. І. Використання спеціальних знань під час розслідування доведення до самогубства. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2010. Вип. 10. С. 144–150.

Ключові слова: спеціальні знання, доведення до самогубства, кримінальне провадження, судово-психологічна експертиза, судово-психіатрична експертиза, судово-медична експертиза, цифрова криміналістика, психологічний вплив, причинно-наслідковий зв'язок, суїцидальна поведінка, криміналістична тактика, доказування.

Key words: specialist knowledge, driving to suicide, criminal proceedings, forensic psychological assessment, forensic psychiatric assessment, forensic medical assessment, digital forensics, psychological influence, cause-and-effect relationship, suicidal behaviour, forensic tactics, evidence.

Манжос Кирило Олегович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ

Сучасні способи учинення злочинів у 2026 році характеризуються динамічним розвитком, що зумовлений глобальною цифровізацією, поширенням інтернет-технологій та інтеграцією штучного інтелекту у повсякденне життя. Відповідно до аналітичних матеріалів Europol, злочинність дедалі більше переміщується у цифровий простір, де ключовим об'єктом посягання стають дані як самостійна цінність та інструмент для подальших злочинів [1, с. 4]. Така трансформація зумовлює появу нових способів вчинення кримінальних правопорушень, що поєднують технологічні та традиційні елементи.